

10-1-2020

ISSUES OF ENSURING THE TRANSPARENCY OF SOVEREIGN WEALTH FUNDS

I. Jumaniyozov

Tashkent Financial Institute

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/interfinance>

Recommended Citation

Jumaniyozov, I. (2020) "ISSUES OF ENSURING THE TRANSPARENCY OF SOVEREIGN WEALTH FUNDS," *International Finance and Accounting*: Vol. 2020 : Iss. 5 , Article 1.

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/interfinance/vol2020/iss5/1>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in International Finance and Accounting by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact sh.erkinov@edu.uz.

PhD. И.Т.Жуманиязов
Тошкент молия институти

СУВЕРЕН ФОНДЛАР ФАОЛИЯТИНИНГ ШАФФОФЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ

Ушбу мақолада суверен фондлар фаолият самарадорлигини баҳолашнинг асосий мезони ҳисобланган максимал шаффофликни таъминлаш мезони ўрганилган ва таҳлил қилинган. Суверен фондлар максимал шаффофлигини баҳолашда жаҳонда тан олинган икки усули таҳлил қилинган. Халқаро Валюта фондида аъзо 26 та давлат томонидан тасдиқланган ва умумэътироф этилган қоидаларга асосланган Сантьяго принциплари ҳамда Линабург-Мадвелл транспарентлик индекси атрофлича ўрганилган ва таҳлил қилинган. Суверен фондлар максимал шаффофлигини таъминлаш бўйича хориж тажрибасини ўрганилган. Мамлакатимизда Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси фаолиятини самарадорлигини баҳолашнинг асосий мезони ҳисобланган жамғарма фаолияти максимал шаффофлигини таъминлашда қатор муаммолар таҳлил қилинган ва жамғарма фаолиятинининг максимал шаффофлигини таъминлаш бўйича илмий-амалий таклиф ва тавсиялар келтирилган

Таянч сўз ва иборалар: суверен фонд, тикланиш ва тараққиёт жамғармаси, транспарентлик индекси, инвестициялар, иқтисодий самарадорлик

ISSUES OF ENSURING THE TRANSPARENCY OF SOVEREIGN WEALTH FUNDS

This article examines and analyzes the criteria for maximum transparency, which is the main criterion for evaluating the effectiveness of sovereign funds. Two globally recognized methods for assessing the maximum transparency of sovereign wealth funds have been analyzed. The Santiago Principles and the Linaburg-Madwell Transparency Index, approved by 26 member countries of the International Monetary Fund and based on generally accepted rules, have been studied and analyzed in detail. Foreign experience in ensuring maximum transparency of sovereign wealth funds has been studied. A number of problems in ensuring the maximum transparency of the Fund's activities, which are the main criteria for assessing the effectiveness of the Fund for Reconstruction and Development in our country, were analyzed and scientific and practical suggestions and recommendations were made to ensure maximum transparency of the Fund's activities.

Keywords: sovereign wealth fund, recovery and development fund, transparency index, investment, economic efficiency

Кириш

Миллий иқтисодиётимизга хорижий инвестицияларни жалб этиш учун қулай шарт-шароитлар яратиш, инвестиция лойиҳаларининг молиявий-иқтисодий самарадорлигини баҳолашда давлат ва яқка тартибда ёндашувни таъминлаш, бюрократизм, расмиятчилик ва сансоларлик фактларига қатъиян чек қўйиш, экспертиза натижалари учун мансабдор шахсларнинг масъулиятини

ошириш мақсадида сўнги йилларда Ўзбекистон Республикаси Президентининг бир қанча Қарор ва Фармонлари қабул қилинди. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги, 2019 йил 8 январдаги ПФ-5614-сонли “Иқтисодий сиёсат самарадорлигини оширишнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги, 2019 йил 17 январдаги “2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили”да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида”ги ПФ-5635-сонли Фармонлари, 2017 йил 18 декабрдаги ПҚ-3437-сонли “Ўзбекистон Республикасининг ривожланиш давлат дастурларини шакллантириш ва молиялаштиришнинг янги тартибини жорий этиш тўғрисида”ги Қарорлари қабул қилинган. Бундан ташқари комплекс ижтимоий – иқтисодий ривожлантириш бўйича вазифаларнинг самарали бажарилишига, мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотларга ғов бўлаётган омилларни ўз вақтида аниқлаш ва бартараф этишга тўсқинлик қилаётган қатор камчиликларни бартараф этиш бўйича Президент Ш.Мирзиёев ўзларининг ҳар бир нутқларида бу масалани алоҳида таъкидлаб ўтишлари асносида миллий иқтисодий барқарор ривожлантириш ва халқаро майдонда ўз ўрнига эга бўлиши учун инвестиция лойиҳаларининг аҳамияти устувор эканлигини белгилайди [1].

Мамлакатимизда иқтисодийнинг етакчи, авваламбор базавий тармоқларини модернизация қилиш ва техник қайта жиҳозлаш бўйича лойиҳаларни, шунингдек, самарали таркибий ўзгаришлар ва инвестиция сиёсатини амалга оширишда Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси муҳим ўрин эгаллайди. Жамғарманинг энг асосий вазифаларидан бири – иқтисодийнинг етакчи тармоқларини ривожлантириш, ишлаб чиқариш инфратузилмасининг шаклланиши билан боғлиқ устувор вазифаларни амалга оширишдаги стратегик инвестиция лойиҳаларини молиялаштиришдан иборат.

Мамлакатимизда Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси фаолиятини самарадорлигини баҳолашнинг асосий мезони ҳисобланган жамғарма фаолияти максимал шаффофлигини таъминлашда қатор муаммолар мавжудлиги жамғарма инвестицион жараёнларининг фаоллашувига, ижтимоий инфратузилмани ривожлантиришга, инвестициялардан фойдаланиш самарадорлигига салбий таъсир кўрсатмоқда. Мазкур ҳолатлар инвестиция дастурларини шакллантириш тартиби, уни молиялаштириш механизмларини тубдан қайта кўриб чиқишни, амалга оширишга таклиф этилган лойиҳаларни танлаб олишнинг шаффофлиги ва самарадорлигини оширишни талаб қилади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев юқори иқтисодий ўсишга эришиш ва кучли ижтимоий ҳимояни таъминлашда инвестицияларнинг муҳимлигини қайд этар экан, шу пайтгача бу борадаги ишлар пала-партиш бажариб келинганини танқид остига олган ҳолда, қуйидагиларни таъкидладилар: “Лойиҳалар пухта ҳисоб- китоб қилинмагани, уларни амалга оширишга

инвесторларнинг ўз маблағлари жалб этилмагани оқибатида кўплаб корхоналар банкрот бўлган. Уларни соғломлаштириш вазифаси зиммасига юкланган тижорат банклари ҳам катта зарар кўрган. Шу боис жорий йилдан бошлаб банкрот корхоналарни банklar балансига бериш амалиётига чек қўйилди. Юзаки ўтказилган таҳлиллар оқибатида лойиҳалар фойдаланишга қабул қилинганидан кейин ҳам ўзини оқламаган - хомашё йўқлиги, энергия ва газ билан таъминланмагани, иқтисодий жиҳатдан самарасиз бўлгани сабабли махсулот ишлаб чиқариш ўзлаштирилмай қолган” [2].

Юқоридагилардан келиб чиқиб бугунги кунда мамлакатимизда айрим маълумотларни расман чоп этиш бўйича чекловларни олиб ташлаш жуда долзарб масала ҳисобланади. Бунда Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси фаолиятининг максимал шаффофлигини таъминлаш алоҳида аҳамият касб этади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Суверен фондлар фаолият самарадорлигини кўрсатувчи мезонлардан бири фондлар фаолиятининг максимал шаффофлигини таъминлашни жуда кўп иқтисодчи олимлар ўзларининг илмий изланишларида баён қилганлар.

Булардан россиялик иқтисодчи К.Пупынин ўзининг илмий изланишларида, суверен фондлар фаолиятининг шаффофлик масаласини биринчи ўринга кўтариб, фонд фаолияти шаффофлигини таъминламаслик фонд ривожланишига тўсиқ бўлувчи муаммо сифатида эътироф этган.[3]

Яна бир россиялик иқтисодчи Е.Васин суверен фонд фаолият самарадорлигини баҳолаш мезонларини 7 та гуруҳга ажратган ҳолда суверен фондлар фаолиятининг максимал шаффофлигини таъминлашни асосий мезон сифатида қайд этиб ўтган.[4]

Халқаро Валюта Фонди томонидан тузилган махсус ишчи гуруҳи томонидан суверен фондлар фаолияти максимал шаффофлигини таъминлашга алоҳида эътибор қаратиб Сантьяго принциплари ишлаб чиқилган. Бунга кўра шаффофлик принциплари бу – иқтисодиёти ривожланган мамлакатлар ва бозор энди шаклланаётган мамлакатлар суверен фондлари бошқарувчиларининг фондлар фаолиятини янада аниқроқ тушунишни таъминлайдиган комплексли асослар яратиш бўйича биргаликдаги ҳаракатлари натижасидир дея таъриф берилган.[5]

Суверен фондлари институти ходимлари – Карл Линабург ва Майкл Мадзуэлл томонидан суверен фондлар фаолиятининг шаффофлигини баҳолаш учун Линабург-Мадзуэлл транспарентлик индекси ишлаб чиқилган.[6]

Тадқиқот методологияси

Тадқиқотнинг асосий мақсади суверен фондлар фаолият самарадорлигини баҳолашнинг асосий мезони ҳисобланган максимал шаффофликни таъминлаш мезонини ўрганиш ва таҳлил қилиш натижасида мамлакатимизда Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси фаолиятинининг максимал шаффофлигини таъминлаш бўйича илмий-амалий таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқишдан иборат. Тадқиқот жараёнида таққослаш, гуруҳлаш ва иқтисодий статистик усулларида кенг фойдаланилди. Тадқиқот натижасида Тикланиш ва

тараққиёт жамғармаси фаолиятининг максимал шаффофлигини таъминлаш бўйича хулосалар қилиниб, жамғарма фаолиятининг шаффофлигини таъминлашга оид илмий-амалий таклифлар ишлаб чиқилди.

Таҳлил ва натижалар

Суверен фондлар шаффофлигини таъминлашнинг зарурати бир томондан суверен фондлар маблағлари шаклланиши билан изоҳланса, иккинчи томондан фонд маблағларидан самарали фойдаланиши билан белгиланади. Жаҳон амалиётидан кўришимиз мумкинки аксарият мамлакатларда суверен фондлар даромадлари стратегик маҳсулотлар экспортдан тушадиган маблағлар ва олтин валюта захиралари асосида шаклланган. Бу маблағлар манбаларида нафақат бугунги авлод балки келажак авлодларнинг ҳиссаси борлиги шаффоф бошқарувнинг зарурлигини кўрсатади.

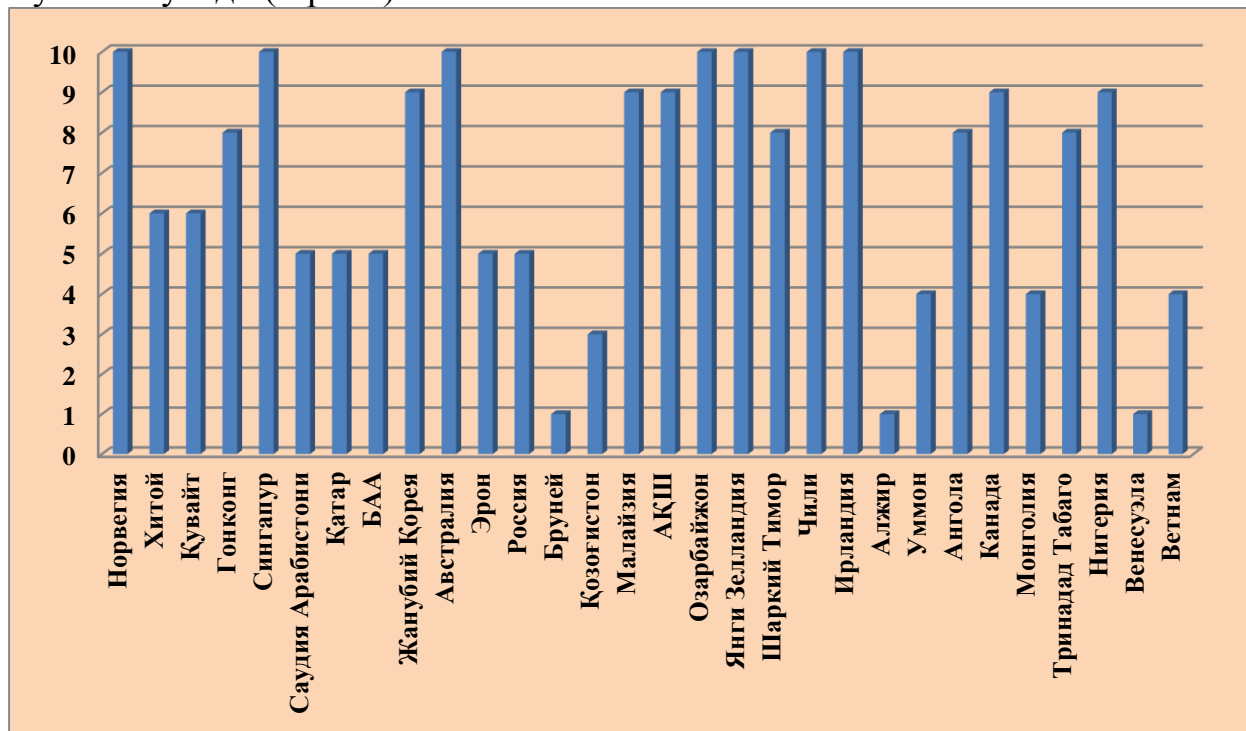
Суверен фонд маблағларидан самарали фойдаланиш, маблағлар мақсадлилиги, манзиллилигини таъминлашда, фонд маблағларини талон – тарожликка йўл қўймасликда фонд фаолияти шаффофлиги муҳим омил саналади. Дунё амалиётида суверен фондлар фаолияти самарадорлигини баҳолашда максимал шаффофликни таъминлаш мезони асосий мезонлардан ҳисобланиб, уни аниқлашнинг икки хил усули кенг тарқалган.

Биринчи усул суверен фондлар фаолияти транспарентлиги ёки ахборот шаффофлиги даражаси тушунарли кўрсаткичи сифатида суверен фондлари институти ходимлари – Карл Линабург ва Майкл Мадуэлл томонидан ишлаб чиқилган Линабург-Мадуэлл транспарентлик индекси ҳисобланади. Линабург-Мадуэлл транспарентлик индекси ўз ичига 10 та кўрсаткични олиб, ҳар бир бажарилган кўрсаткичга 1 балл қўшиш принципи асосида баҳоланади. Бу кўрсаткичларни қуйидаги 1-расмда кўришимиз мумкин бўлади.

+1	•Фонд фаолияти тарихи, ташкил топиш сабаблари, молиявий маблағлари шакллантириш манбалари тавсифи, давлат мулки таркибини тақдим этиши
+1	•Фонд йиллик ҳисоботларининг мустақил аудиторлик текширувларини амалга оширилиш натижаларини тақдим этиши
+1	•Фонднинг Холдинг компаниялар мулкидаги улуши ва холдинг компанияларнинг географик жойлашуви тўғрисидаги маълумотни тақдим этиш
+1	•Фонд инвестицион портфелининг бозор қиймати, фонд даромадлиги, rischi, шунингдек фонд бошқарув харажатлари тўғрисидаги маълумотларни тақдим этиш
+1	•Фонд инвестициялашнинг этика меъёрларига риоя қилиш мажбурияти билан инвестиция сиёсатини амалга ошириш даражаси
+1	•Фонд фаолияти аниқ мақсадлар ва стратегиялар бўйича иш олиб бориши
+1	•Фонднинг шўъба корхона ташкилотлари ва уларнинг боғланиш маълумотларини тақдим этиши (агар мавжуд бўлса)
+1	•Фонднинг маблағларини бошқарувчи ташқи менежерларнинг мавжудлиги (агар мавжуд бўлса)
+1	•Фонднинг ўз веб сайтыга эгаллиги
+1	•Фонд бош офисининг манзилни ва боғланиш маълумотларини тақдим этиши. Масалан суверен фонд фаолияти бўйича мурожаатлар учун факс ва телефон рақамлари.

1-расм. Суверен фондлар фаолияти транспарентлиги кўрсаткичлари [6]

Транспарентлик индекси бўйича юқори кўрсаткичга яъни 10 баллга эга суверен фондлар Норвегия, Янги Зеландия, Чили, Сингапур ва бошқа давлатларга тўғри келади. Суверен фондларга эга мамлакатларнинг транспарентлик индекси бўйича кўрсаткичларини қуйидаги расмда кўришимиз мумкин бўлади (2-расм).

2-расм. Суверен фондларга эга баъзи мамлакатларнинг Линабург-Мадзуэлл транспарентлик индекси бўйича кўрсаткичлари [6]

Юқоридаги расмни таҳлил қилиш натижасида қуйидаги хулосаларни чиқариш мумкин бўлади.

Биринчидан, Даромадлар шаклланиш манбалари ресурс реализациясига боғлиқ бўлмаган суверен фондлар даромад манбалари асосан табиий ресурслар экспортдан шаклланган фондларга нисбатан очик, аксинча ресурс реализациясига боғлиқ бўлган фондлар боғлиқ бўлмаган фондларга нисбатан ёпиқ яъни ошкоралиги паст даражада эканлиги билан изоҳланса.

Иккинчидан, суверен фондларнинг шаффофлиги географик жиҳатларга эга. Одатда, Европа, Америка, Австралия суверен фондлари нисбатан очик. Буларга Озарбайжон нефт фондини, Норвегия глобал пенсия фондини, Австралиянинг келажак фонди ва бошқаларни киритишимиз мумкин. Яқин шарқ мамлакатлари, Осиё ва Африка мамлакатларидаги суверен фондлар нисбатан ёпиқ ҳисобланади. Бунга Венесуэла макроиктисодий барқарорлик фонди, Брунейнинг инвестиция агентлигини, Уммон давлат резерв фонди ва бошқаларни киритишимиз мумкин.

Жаҳонда бугунги кунда 30 га яқин суверен фондларда маълумотлар эълон қилинмаганлиги сабабли транспарентлик индекси умуман аниқланмаган. Шу жумладан Марказий Осиёдан Ўзбекистон ва Туркменистон давлатларидаги суверен фондлар фаолияти бўйича ҳам транспарентлик индекси аниқланмаган.

Суверен фонд молиявий маблағлари ҳам ашё экспортига боғлиқ бўлган мамлакатлар суверен фондлари фаолият шаффофлиги индексига қарайдиган бўлсак, Қозғистон, Саудия Арабистони, Қатар, Эрон, Қувайт ва Россияда бу кўрсаткич 5 баллга тенглигини кўришимиз мумкин.

Суверен фондлар шаффофлигини аниқлашнинг иккинчи усули Халқаро Валюта фондига аъзо 26 та давлат томонидан тасдиқланган ва умумэтироф этилган қоидаларга асосланган Сантьяго принциплари ҳисобланади.[5]

Шаффофлик принциплари бу – иқтисодий ривожланган мамлакатлар ва бозор энди шаклланаётган мамлакатлар суверен фондлари бошқарувчиларининг фондлар фаолиятини янада аниқроқ тушунишни таъминлайдиган комплексли асослар яратиш бўйича биргаликдаги ҳаракатлари натижасидир. Сантьяго принциплари суверен фондларнинг мақсадлари ва инвестицион фаолиятни тегишлича акс эттирадиган умумэтироф этилган қоидалар ва амалиётни ифодалайди.

Бу принциплар қуйидаги фундаментал позицияларга асосланади:

- рискларни бошқариш ва ҳисобдорлик, тегишлича операцион назоратни кўзда тутадиган фондни бошқариш ташкилий шаффоф ва мустақкам структурасини қўллаб-қувватлаш;

- суверен фондларнинг инвестициялари амалга ошириладиган мамлакатларда очиқ бериладиган ахборотни акс эттириш бўйича барча ҳуқуқий меъёрларга риоя қилинишини таъминлаш;

- суверен фондлар фақат иқтисодий ва молиявий рискни ҳисобга олган ҳолда, шунингдек, даромадлилик нуқтаи назаридан инвестиция киритишининг кафолатланиши;

- гобал молия тизими барқарорлиги ҳамда инвестициялар ва капитал эркин оқимини қўллаб-қувватлашга кўмаклашиш.

Сантьяго принциплари 24 та принципни ўз ичига олади. Бу 24 та принципни шартли учта катта гуруҳга бўлишимиз мумкин:

- Фондларнинг ҳуқуқий асослари, мақсадлари ва молиявий маблағларининг мамлакат макроиқтисодий сиёсатларига мувофиқлиги;

- Фондларнинг институционал асослари ва бошқарув тузилишига тегишли принциплар;

- инвестиция ва рискларни бошқариш тизимига тегишли принциплар.

Суверен фондларга эга бўлган кўпгина давлатлар Сантьяго принципларининг 50 фоизини ҳам бажара олмайдилар. Бундай суверен фондлар яқин шарқ мамлакатлари, Осиё мамлакатлари, Россия Федерацияси ва бошқа давлатлар ҳиссасига тўғри келади. Шу аснода айтиб ўтиш жоизки, Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси ҳам максимал шаффофлик таъминланмаган суверен фондлар сирасига киради.

Бизнинг фикримизча Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси шаффофликни таъминланмаганлиги қуйидаги салбий жиҳатларга эга:

Биринчидан, Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси консолидациялашган бюджет таркибининг бир қисми эканлиги, унинг фаолияти бўйича халқ олдида ҳисобдорлиги мавжуд бўлишидан келиб чиқиб жамғарма маблағлари ҳам бюджет маблағларига тенг маблағлар ҳисобланади. Бюджет кодексининг 17-моддасида келтирилган Очқлик принципи талаблари жамғарма фаолияти учун ҳам бирдек таалукли ҳисобланиб, ташкил топганига 13 йил бўлишига қарамай бу принцип бажарилмаган;

Иккинчидан, Ўзбекистон Республикаси Ҳаракатлар стратегиясида Давлат маблағлари ҳақидаги маълумотларнинг шаффофлигини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилганлиги, Президентимиз Ш.Мирзиёев тамонидан ҳар бир соҳада очқлик ва шаффофлик принципига амал қилиш устувор вазифа этиб белгиланаётганлигига қарамай бу соҳада амалга оширилаётган ишларнинг суствлиги;

Учинчидан, давлат ва ҳудудий дастурларни, инвестиция лойиҳаларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга оширишда очқлик ва шаффофлик даражасининг пастлиги мазкур соҳада жамғарма ҳисобидан молиявий маблағлар мақсадсиз ва самарасиз сарфланиши, шунингдек турли хил суиистеъмолчилик ҳолатларини келтириб чиқаришга имкон беради;

Тўртинчидан, жамғарма маблағларидан самарали фойдаланмаслик, инвестицион лойиҳаларнинг натижадорлиги инобатга олинмаслиги, маблағларни талон – тарожлик қилиш рискларининг мавжудлиги ва бошқалар.

Хулоса ва таклифлар

Юқоридаги фикрлардан келиб чиққан ҳолда Ўзбекистон Республикаси Тикланиш ва тараққиёт жамғармаси фаолияти очқлиги ва шаффофлигини таъминлаш нуқтаи назаридан жамғарма фаолияти бўйича қуйидаги маълумотлар эълон қилинишига алоҳида эътибор қаратиш лозим:

– Жамғарма фаолияти тарихи, ташкил топиш сабаблари, молиявий маблағлари шакллантириш манбалари тавсифи, давлат мулки таркибини тақдим этиши;

– Жамғарма чораклик ва йиллик ҳисоботларининг эълон қилиниши;

– Жамғарма йиллик ҳисоботлари мустақил аудиторлик текширувлари натижаларини тақдим этиши;

– Жамғарманинг корпоратив тузилмалар (хўжалик жамиятлари) устав капиталдаги иштироки ва улар самарадорлигини баҳоланиши;

– Жамғарма инвестицион портфели ва унинг бозор қиймати, жамғарма даромадлиги, rischi, диверсификация даражаси, шунингдек жамғарма бошқарув харажатлари тўғрисидаги маълумотларни тақдим этиши;

– Жамғарма инвестиция фаолияти кўлами ва географиясини тақдим этиши (фақат битта давлат бўйича, ҳудудлар бўйича ёки хорижий давлатларга ҳам);

– Бошқа институтлар билан биргаликда амалга оширилаётган лойиҳалар ҳақида маълумотлар;

– Жамғарма инвестициялашнинг этика меъёрларига риоя қилиш мажбурияти билан инвестиция сиёсатини амалга ошириш даражаси;

– Жамғарманинг маблағларини бошқарувчи ташқи менежерларнинг мавжудлиги (агар мавжуд бўлса);

– Жамғарманинг веб сайти давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг расмий веб-сайтига қўйиладиган асосий талабларга мувофиқлиги.

Жамғарма фаолияти бўйича маълумотларни расман чоп этиш бўйича чекловларни олиб ташлаш ва фаолият очиклигини таъминлашда юқоридагиларга устуворлик берилиши юқорида келтирилган халқаро принципларга мувофиқликни таъминлайди.

Бу эса бир томондан Ўзбекистон Республикасининг суверен кредит рейтингини олишни таъминлаш ҳамда халқаро рейтинг агентликлари ва инвесторлар учун мамлакатимиз иқтисодий салоҳияти ҳамда инвестицион жозибadorлигини тўлақонли намойиш этишга имкон берса, иккинчи томондан давлатга бўлган фуқаролар ишончини оширишда, ички ва ташқи инвесторларни ишончини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармон.

2. 2019 йил 8 январдаги ПФ-5614-сонли “Иқтисодиётни янада ривожлантириш ва иқтисодий сиёсат самарадорлигини оширишнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида”ги, 2019 йил 17 январдаги “2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили”да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида”ги ПФ-5635-сонли Фармон.

3. “Ўзбекистон Республикасининг ривожланиш давлат дастурларини шакллантириш ва молиялаштиришнинг янги тартибини жорий этиш тўғрисида”ги ПҚ- 3437-сонли Президент қарори, 18 декабрь 2017 йил.

4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Ўзбекистон Республикасининг ривожланиш давлат дастурларини шакллантириш ва молиялаштириш бўйича жорий этилган янги тартиб асосида ишларни ташкил этиш масалаларига бағишланган видеоселектор йиғилишидаги нутқи, 2018 йил, 17 январь.

5. Пупынин К.Н. Применение зарубежного опыта функционирования суверенных инвестиционных фондов для Резервного фонда и Фонда национального благосостояния РФ. Автореф. дисс....кан. экон.наук. – Москва, 2011. – 24 с.

6. Васин Е.А. Повышение эффективности управления суверенными фондами в Российской Федерации. Автореф. дисс....кан. экон.наук. – Москва, 2015. – 28 с.

7. Sovereign Wealth Funds: Generally Accepted Principles and Practices (Santiago Principles) / International Working Group of Sovereign Wealth Funds. — 2008. <http://www.iwg-swf.org/pubs/eng/santiagoprinciples>.

8. Суверен фондлар институтининг расмий сайти. – Sovereign Wealth Funds Institute (SWFI) <http://www.swfinstitute.org/fund-rankings>.

9. Jin ZHANG (2016) Enhancing the Transparency of Sovereign Wealth Funds: From the Middle East to China, Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia), 10:1, 90-120, DOI: 10.1080/19370679.2016.12023279

10. Dixon, A. (2014: winter). Enhancing the transparency dialogue in the “Santiago Principles” for sovereign wealth funds, Seattle University Law Review, Vol. 37, Issue 2.

11. Bortolotti, B. (2013: September 5). The Sovereign Wealth Fund Discount: Evidence from Public Equity Investments, Retrieved December 1, 2015

12. Ahmadov, I., Tsani, S., & Aslanli, K. (2009). Sovereign Wealth Funds as the emerging players in the global financial arena: Characteristics, risks and governance. Public Finance Monitoring Centre and Revenue Watch.

13. Truman, Edwin M. (2008). A Blueprint for SWF Best Practices. Policy Brief 08-3 (April). Washington: Peterson Institute for International Economics.

14. Allie E. Bagnall and Edwin M. Truman. Progress on Sovereign Wealth Fund Transparency and Accountability: An Updated SWF Scoreboard // Peterson Institute for International Economics. – 2013.

15. Алектораская М.М. Анализ суверенного фонда РФ // Проблемы региональной экономики: электронный научный журнал. – 2013. – 23 марта.

16. Devlin W., Brummitt B. A Few Sovereigns More: The Rise of Sovereign Wealth Funds. EconomicRound-up (Spring 2007. – P. 119-136.